

ELVI FEJTEGETÉSEK A MOZGÓMŰVÉSZETRŐL

I. Magyarázat

A reprodukált rajzok mozgásban elgondolt folyamatok főmozzanatait ábrázolják. A munkák filmben fognak megvalósulni. A folyamat maga: drámai fejlemények és forradalmak a tiszta művészet (elvont formák) szférájában; mondjuk, a hallásunk útján beidegződő zenei történések analógiájára. Mint a zenében, a cselekmény (egészen szellemi értelemben) itt is a tiszta materiával lép föl és ebben a tiszta materiában jut feszültséghez és feloldáshoz, oly értelemben, amely minden anyagi összehasonlítás és emlékezés híján, elemi = mágikus.

II. Generalbass

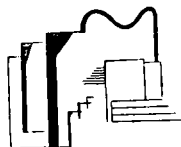
1. A „nyelv” (a forma nyelve), amelyen a „beszéd” itt folyik, a szemléletnek egy elemi elvéből keletkezett „ábécén” alapul; ez az elv: a p o l a r i t á s. A polaritás mint egyetemes életelv kompozíciós módszere minden formai megnyilvánulásnak. Arány, ritmus, szám, intenzitás, helyzet, csendülés, időmérték stb. a tapasztalás szempontjából: nagy és kis ellentétek kontrasztvonalatkozásai; szellemileg: analógvonalatkozásai ama dolgoknak, amelyek egy külső szférában újból elkülönбöződnek egymástól. Teremtő változások, logikus egyenlőségek az alkotás központi gondolatában.

2. A munka nagy akarata és látható célja nem áll meg ezeknek a rajzoknak a határánál. Az ábécé esztétikai alapelvei

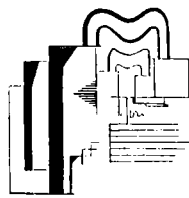
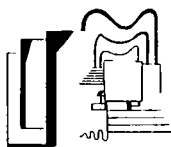
ELVI FEJTEGETÉSEK A MOZGÓMŰVÉSZETRŐL

összművészeti alkotásokhoz vezető utat mutatnak, mégpedig azért, mert a dogmátlan és összegző értelemben használt alapelvek nemcsak a festőművészetre érvényesek, hanem egyenlő mértékben a zenére, nyelvre, táncra, architektúrára és a színművészetre is.

Olyan közműveltség gondolata ez, amely minden alkotói erők összességékeppen, közös gyökérből végtelen sokféleségű formában tornyosodik: nem összeadottság, hanem szintézis.

Viking Eggeling

Horizontál-vertikál-ordester

III. A „művészet” meghatározása

a) *Transzcendentális meghatározása*

M ű v é s z e t = emberi alkotó akarat. Mint ilyen egyéni szerv, amely arra való, hogy az egyén egy transzcendentális világban önmagának értelmet adjon. (Egyénfölötti = transzcendentális törekvés.)

M ű v é s z e t egy magasabb egység megvalósítását szolgálja: az emberiséghez tartozó ember eszméjét: az egyén tökéletesedését, szervezettségének egy magasabb formájában: az „e g é s z”, az „e m b e r i s é g” = az egyes szintézise (konstruktív elv).

E cél elérését akarni etikai követelés. E t i k a annak a megismerésén alapul, hogy képesek vagyunk egy tökéletesebb létre és e megismerés értelmében való cselekvés katego-

rikus imperativuszt foglalja magában: egy teljes etika követelését (a vallásos vagy filozófiai etikától való különbözésképpen), mely szerint mindent a „teljesség” szempontjából kell cselekednünk.

Az egyén és az őt átfogó egység között fennálló alkotó viszony a s z i n t é z i s. Alkotó = nem matematikai természetű, logikus viszony.

Egyértelműsége a sokfélének, értelmes analógiává vonatkoztatása az ellentéteknek = p o l á r i s s z i n t é z i s.

Ha egy teljes „lét” eszméjén az emberi alkotó erők (amennyiben szintézisre képesek) jelentős értelemre kapnak, úgy a „szintézis” a (poláris lényegű) t r a n s z c e n d e n t á l i s m e g h a t á r o z o t t s á g g á emelkedik.

Az ily megismerésből az alkotó erők fegyelmezése következik, amely az ember valamennyi alkotó megnyilvánulásának egységéhez = k ö z m ű v e l t s é g h e z vezet.

b) Gyakorlati meghatározása

Az eszközök legvégletesebb gazdaságossága. Csak az elemeknek valóban szigorú fegyelmezése és legelemibb alkalmazása teszik lehetővé a továbbépítkezést. Újból és újból hangsúlyozzuk, a művészet nem egy individuum alanyi kirobbanása, hanem legkomolyabb jelentőségű szerves nyelve az embernek. Ezért alapjaiban annyira tévedéstől mentesnek és lapidárisnak kell lennie, hogy valóban használni is lehessen, mint az emberiség nyelvét. Tévedés lenne azt hinni, hogy a művészet értéke az egyes művészeti alkotások színvonalától függ; a művészet igenis azt a feladatot rója az egyénekre, hogy alkotó tevékenységük az egyéni érzések sokaságát egy g o n d o l a t t á összegezze. Ez a feladat egész embert követel; megoldásában az egyes részeknek – tudatosságnak és ösztönösségnek – egyaránt közre kell működniök.

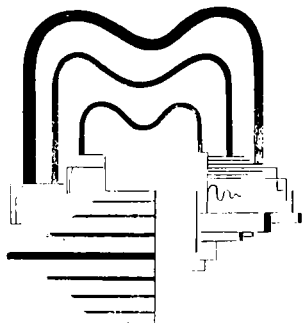
ELVI FEJTEGETÉSEK A MOZGÓMŰVÉSZETRŐL

Mivel a pszihe nyelve – a művészet, mélyebben járó, mert kevésbé gátolt hatással van az emberre, mint a fogalmak világa, amellyel szemben a szavak már eltompítottak bennünket, döntő módon fontos, hogy a művészeti nyelv összes alapjainak vizsgálata és megkülönböztetése = **K R I T I K Á J A** tárgyilagos legyen, ne pedig szentimentális.

IV. Függelék

Kétségtelen, hogy a mozgóképet (mint a képzőművészek új munkaterét) a képzőművészeti alkotások hamar és erősen igénybe fogják venni. Annál lényegesebb rámutatni, hogy formák egyszerű egymást követésének önmagában még nincs értelme és hogy ezt az értelmet csak (a fentebbi meghatározás szempontjából vett) művészet adhatja a folyamatnak. Ennek az új művészetnek föltétlenül **e g y é r t e l m ű e l e m e k r e** van szüksége; ezek nélkül keletkezhetik ugyan (még oly csábító) játék, de sohasem művészet: sohasem az a nyelv, amelyben az ember értelmet ad önmagának.

(MA 1921. aug. 1. pp. 105–106.)

F. I. L. M.

**A MAGYAR AVANT-GARDE FILM TÖRTÉNETE ÉS
DOKUMENTUMAI**

Szerkesztette: Peternák Miklós

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIADÓ, BUDAPEST

TARTALOMJEGYZÉK

Peternák Miklós: A magyar avant-garde film (bevezető)	. 5
Boross Mihály: A film lelke (1911)	. 55
Acél Pál: Kollektív mozgás (1921)	. 59
Viking Eggeling: Elvi fejtegetések a mozgóművészetéről (1921)	. 62
Nicolas Bandi: Viking Eggeling „Diagonális szimfóniája” (1925) <i>(francia eredetiből fordította: Nagy Ágnes)</i>	. 66
Gara László: Az „abszolút” film (1926)	75
Mellék Kornél: Balázs Béla: Der sichtbare Mensch oder die Kultur des Films (1925)	78
Nikolaus Braun: A konkrét fény (1925)	. 81
Alexander László: A színfényzene (1925)	. 83
Max Butting: Színfényzene (1926)	. 89
Gerő György: Film (1927)	. 91
Kassák Lajos: Az abszolút film (1927)	. 98
„Rendkívüli filmdráma: The Last Moment” (Az utolsó pillanat, 1928) <i>(angol eredetiből fordította: Millei Éva)</i>	108
A Filmcenzúra-Hivatal betiltja (1929) <i>(német eredetiből fordította: Draskóczy Piroska)</i>	112
Metzner Ernő: Válasz a Filmcenzúra-Hivatal által kimondott betiltásra (1929) <i>(német eredetiből fordította: Draskóczy Piroska)</i>	114
Alfred Kern (Kemény Alfréd): Az SPD filmjei (1930) <i>(német eredetiből fordította: Draskóczy Piroska)</i>	116
Mihály Dénes: A telehor története (1929)	119
Moholy-Nagy László: A film új lehetőségei (1932)	122
Kállai Ernő: Az absztrakt film (1934) <i>(német eredetiből fordította: Draskóczy Piroska)</i>	126
Kállai Ernő: Festészet és film (1933) <i>(német eredetiből fordította: Draskóczy Piroska)</i>	. . 128